

zaurul de la Măgura prezintă interes pentru istoria emisiunilor imperiale. Ar fi fost util să se urmărească dacă aceste variante reprezintă unicate sau dacă unele au fost găsite și în alte depozite. Piesele eşalonându-se pe o perioadă lungă (de la Galba până la Septimius Severus), în care compoziția argintului monetizat a suferit modificări, cercetările ar putea fi continuate prin supunerea acestor variante la analize spectrale și metalografice, pentru a se stabili dacă ele sînt contemporane cu prototipurile lor sau emisiuni ale unei perioade ulterioare, cînd erau căutate pentru tezurizare monede mai vechi.

Pentru eforturile de a pune în circuitul științific cel mai mare tezaur monetar descoperit în Moldova, cît și pentru felul de prezentare autorii merită recunoștința tuturor care se străduiesc să elucideze istoria Daciei. Prezentarea judicioasă și sobră a acestui tezaur aduce o contribuție reală la cunoașterea fondului monetar al sec. II-III e.n. din Moldova și constituie un izvor important pentru numismați, ca și pentru istorici în studierea relațiilor Daciei libere cu Imperiul roman.

IUDITA WINKLER

*** TRÉSORS MONÉTAIRES, tome I, Bibliothèque Nationale, Paris, 1979, 110 p.+ 26 pl. în afară de text.

Fără îndoială că cercetarea numismatică după cel de al doilea război mondial a făcut progrese însemnate. Obiectivele urmărite țineau îndrăzneț și departe. Orizontul devine mai larg, iar cercetarea se aprofundează. Materialul numismatic este solicitat ca să mărturisească istoriei, dacă nu tot ceea ce poate, cel puțin, cît mai mult din ceea ce știe. Dar pentru a se ajunge aici trebuia să se facă un amplu salt calitativ în acest domeniu. De la cercetarea pur numismatică trebuia să treacă la integrarea tezaurului monetar sau a descoperirilor monetare de tot felul, în mediul arheologic, economic, istoric, etnografic, militar etc. al vremii și al regiunii respective.

Cînd cercetătorii au încercat asemenea sinteze chiar parțiale și regionale, dacă s-au încumetat, au constatat, măcar o parte din ei, că datele informative de care dispunem sînt departe de a fi satisfăcătoare. De aceea au trecut la întocmirea unor adevărate Corpora cu asemenea descoperiri, pe țări, după un anumit criteriu, elaborat de unii învățați vestgermani. În Uniunea Sovietică au fost strînse și clasificate regional și pe epoci toate descoperirile de tezaure monetare. În ultimii ani, cercetătorii englezi acordă o atenție deosebită monedelor romane imperiale din așezări datate în sec. I-V, pe care le analizează cantitativ, pe etape cronologice, regiuni și ateliere de emisiune.

Efortului general acestui gen de cercetare se adaugă acum și Franța. Ea și-a creat un periodic aparte, special destinat cercetării și publicării tezaurilor monetare.

Inițiatorul și realizatorul acestei reviste este cunoscutul numismat Jean-Baptiste Giard, de la Cabinetul numismatic de pe lângă Biblioteca

Națională din Paris. Frumoasa realizare, căci este în toate privințele o remarcabilă realizare, apare cu largul sprijin al lui Georges Le Rider, el însuși fiind un lung șir de ani directorul acestui Cabinet, iar acum administrator general al Bibliotecii Naționale din Paris.

După o scurtă listă a abrevierilor urmează o prefață a directorului revistei, J.-B. Giard, în care în mai puțin de trei pagini condensează și justifică necesitatea unui asemenea periodic.

Se începe cu observația de ordin general "că descoperirile monetare (tezaurе și monede din așezări) au fost ținute mult timp ca documente minore, secundare" (p.7). Dar, după cum observă același cercetător, "de câțiva ani studiul descoperirilor monetare a devenit mai exigent, cerându-se precizarea imitațiilor" (și în acest domeniu autorul a adus contribuții importante pentru Gallia romană) și ajungând pînă la descrierea recipientului în care monedele erau depuse. Pentru autor, "tezaurеle izolează moneda, condamnă cursul și privează într-un anumit fel circulația monetară" (p.8).

Giard distinge două categorii de tezaurе: de tezurizare și de circulație. În prima categorie monedele au fost triate după calitatea lor, iar în cea de a doua ele apar fără nici o triere. Cele din urmă aparțin circulației, schimbului economic, reprezentînd avutul unui comerciant, îngropat în mod precipitat sub presiunea unor evenimente.

Dar, așa cum se exprimă și Giard, studiul aprofundat al descoperirilor monetare ne va permite să "explorăm domenii mai puțin cunoscute ale istoriei"... (p.8).

Sînt prezentate, în continuare, în cadrul revistei unele tezaurе monetare. Primul dintre ele a fost descoperit în satul Besse, com. Sauvessanges, dep. Puy-de-Dôme, în 1921, iar autorul studiului este Jean-Luc Desnier (p.11-16, cu pl.I). Se precizează că tezaurul ar fi conținut inițial circa 5-600 denari romani republicani, care în Gallia apar destul de rari, și care s-au împrăștiat. Părți din descoperire au ajuns atît la unele muzee, cît și în colecții particulare. Meritul autorului este acela de a fi cercetat, neobosit, atît documentele de arhivă, cît și colecțiile muzeelor și cele ale particularilor. În urma unei asemenea investigații reușește să identifice nu mai puțin de 76 denari romani republicani. Cel mai recent fiind din anul 36 f.e.n. Continînd efortul în același sens, Gérard Auboin și Patrick Galliou, și-au concentrat atenția asupra "L'enfouissement de deniers de Kervianen-Camarat" (p.17-43, cu pl.II-V). Și de astă dată cercetătorul francez, pornind de la informațiile contemporane descoperirii, reia firul urmării împrăștierei monedelor, atît în colecțiile publice sau particulare, cît și în reviste, cataloage de vînzare etc., reușind să refacă, în parte, tezaurul monetar ce i-a reținut atenția.

În continuare, și potrivit aceluiași sistem de cercetare, Georges Gautier studiază descoperirea monetară de la Col du Chat, care conține monede datate între anii 294-313 (ibidem, p.77-92, cu pl.XVII-XXVI).

Ultima descoperire este aceea prezentată de Georges Depeyrot și Michel Passeloc "Le trésor et les monnaies de l'Estrade (IVe siècle après J.-C)", p.93-107.

Un index util și plănșe, executate în condiții de învidiat, încheie volumul.

Este o nouă dovadă că cercetarea actuală, dacă vrea să revitalizeze cercetarea istorică, prin infuzia încoace pe care o oferă sau o poate oferi cercetarea numismatică cu descoperirile monetare, fie tezaurare sau singurateze aflări, trebuie să înceapă prin aceste cercetări de bază: refacerea și republicarea, la nivelul actual al cercetării numismatice a descoperirilor mai vechi și mai noi, pentru ca apoi ele să poată fi puse la contribuție să lumineze anumite etape și aspecte din viața socială, economică, politică, militară etc. a patriei noastre. În această privință cercetarea românească are deja o tradiție, cu contribuțiile ei. Dar ea mai poate fi făcută îmbogățită, perfecționată.

BUCUR MITREA

PETER WIRTH (München), Das Ende der römisch-byzantinischen Goldwährung, în "Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte", 25, 1975, p. 113 - 122.

Parcurgând documentele imperiale bizantine emise de la urcarea pe tron a lui Ioan al V-lea Paleologul (1341-1391) și până în preajma cuceririi Constantinopolului de către Mohamed al II-lea, autorul a extras o seamă de date privitoare la tranzacții monetare, intervenind fie în afaceri cu caracter intern, fie în relații externe. Pe baza acestor date a reconstituit declinul perperului bizantin, monedă de aur creată de reforma lui Alexius I Comnenul din 1092/1093 și reprezentând de fapt continuarea vechiului *solidus* roman, emis pentru prima oară în 309-313 de către Constantin cel Mare. Datele de mai sus fiind culese numai din documente oficiale, a căror autenticitate este în afară de orice îndoielă¹, oricât își poate da seama de valoarea deosebită a acestor izvoare, pentru istoria economică a întregului sud-est european.

Din analiza lor rezultă că în perioada 1341-1375, când perperul bizantin era încă o monedă de aur efectivă², tranzacțiile economice și financiare interne și externe sînt dominate cu autoritate de vechea valută imperială. Astfel, perperii de aur sînt menționați în această perioadă de nu mai puțin de 59 documente, dintr-un total ce se ridică la 75; într-un singur document intern, și anume într-o decizie de arbitraj datînd din 1351, călugării de la mănăstirea Xeropotam erau obligați să plătească o sumă de perperi reprezentînd contravaloarea a 37 ducați. Alte documente menționează florinii (4 acte din anii 1342-1367) și ducații (11 acte din anii 1343-1372), respectiv monedele de aur ale Florenței și ale Veneției, cu o predominare vizibilă în favoarea celor din urmă; observăm însă că toate aceste documente se referă la relații externe.

După 1376 și până la 1451 situația se schimbă în mod fundamental. Perperii bizantini vor mai fi amintiți numai în 12 acte, cu o singură excepție, avînd ca obiect afaceri interne. Monedele străine intervin numai în relații externe: ducații venetieni în 8 acte, emise între 1376-1423, flo-